2025 BW of Waarom Van Mourik gelijk had en het nu niet meer heeft

*Mr. H. A. Stein**

In 1971 stelde Van Mourik dat art. 2012 BW onafwendbaar tot de conclusie leidde dat jaarlijkse verplichtingen op grond van een in huwelijkse voorwaarden opgenomen verrekeningsbeding verjaren na verloop van 5 jaar[1]. In WPNR[2] trok hij kort daarna het boetekleed aan, en moest hij erkennen, dat 2025 BW niet tot zijn handbagage behoorde.
2025 BW, bepalende dat tussen echtgenoten geen verjaring plaatsvindt, zou als ratio hebben, de wens om de huiselijke vrede te beschermen. Door de bepaling zouden immers echtgenoten geen rechtsmaatregelen hoeven treffen jegens elkaar om verjaring te voorkomen.
Deze ratio vinden wij tegenwoordig terug in vrijwel elk zichzelf respecterend handboek en artikel over het huwelijksvermogensrecht[3].
Voor zover ik heb kunnen nagaan is de eerste die deze ratio heeft toegedicht aan 2025 BW De Bruijn geweest[4]. Evenwel ten onrechte.
De ratio van 2025 BW kan worden opgemaakt uit de redactie van de wet. Het artikel maakt deel uit van titel VII van afd. V. Deze titel vermeldt de oorzaken die de loop der verjaring opschorten. Art. 2023 bepaalt dat tegen een ieder verjaring loopt, behalve als de wet een uitzondering maakt. Art. 2024: geen verjaring tegen minderjarigen en onder curatele gestelden. Art. 2025: geen verjaring tussen echtgenoten.
Tot 1957 bevatte het wetboek ook nog een art. 2026: onder omstandigheden geen verjaring tegen de gehuwde vrouw[5].
Indien we voor ogen houden dat tot 1957 de gehuwde vrouw handelingsonbekwaam was, zien we hier een drietal artikelen die alle beogen een handelingsonbekwame te beschermen.
De wetsgeschiedenis is hier overigens volkomen duidelijk in. Zo vermeldt Voorduin, die te beschouwen is als de Van Zeben bij de codificatie van 1838[6]:

'Bij hare raadplegingen (1833) werd door de tweede afdeeling in het algemeen opgemerkt: . . . "Dat de regtsregel: contra non valentem agere, nulla currit praescriptio, in dezen Titel wordt gemist; men zeide te dezen opzigte de aanvulling van deze Titel te verlangen".'

De regering heeft hierop geantwoord[7]:

'Op de bedenking, of men niet den regel behoorde aan te nemen: contra non valentem agere, non currit praescriptio, – dat die regel niet behoefde te worden uitgedrukt, vermits de eenige gevallen, waarin dezelve geld, zijn vermeld bij artikel 2025-2030 van dit wetboek[8].'

Kortweg: zowel de redactie van de wet als de wetsgeschiedenis geven aan dat de bedoeling van 2025 BW is geweest om de handelingsonbekwame te beschermen, door geen verjaring toe te laten.
Blijkbaar heeft de wetgever in 1957 vergeten om dit artikel te schrappen. Een vergeetachtigheid die waarschijnlijk te wijten is aan onbekendheid met de wetsgeschiedenis en de werkelijke ratio van 2025 BW. Het is niet onaannemelijk dat na 1957 de doctrine gepoogd heeft inhoud aan 2025 BW te geven door een 'hinein interpretierung'. Zo is de fraaie zinsnede ontstaan dat de ratio is gelegen in 'het verlangen van de wetgever om de huiselijke vrede te bewaren'. Een zinsnede die sindsdien klakkeloos is overgenomen in elk handboek.
Ook Meyers heeft dit dwaalspoor betreden. In art. 3.11.20 NBW steekt 2025 BW de kop op:

'Een grond voor verlenging van de verjaring bestaat:
a. tussen niet van tafel en bed gescheiden echtgenoten.'

De Toelichting vermeldt slechts[9]:

'Ten aanzien van de verschillende gronden voor verlenging zij het volgende opgemerkt: ad a. Men vergelijke artikel 2025 BW.'

Samenvattend kan gezegd worden dat het verbod van verjaring tussen echtgenoten sinds 1957 een anachronisme is. Aan art. 2025 BW komt reeds thans geen betekenis meer toe aangezien de gehuwde vrouw handelingsbekwaam is. Het artikel dient mitsdien niet terug te keren in het NBW. Voor de schrijvers geldt: quandoque boni dormitant Homeri.
Eén vraag blijft over: is, zoals Van Mourik stelde, 2012 BW van toepassing op een verrekenbeding?

* Advocaat te Leeuwarden.

1. M.J.A. Van Mourik, Het verrekenbeding als huwelijkse voorwaarde, p. 53, Zwolle 1971;
2. WPNR (72) 5156;
3. Cf. De Bruijn-Soons-Kleyn, p. 47; Asser-de Ruyter I, p. 205; Klaassen-Eggens-Luyten, p. 273; Asser-Beekhuis I, p. 588; Van Mourik, Handboek, p. 166;
4. De Bruijn, Het Nederlandsche Huwelijksvermogensrecht, p. 83, Arnhem 1959;
5. *2023.* De verjaring loopt tegen alle personen, behalve diegenen te wier behoeve de wet eene uitzondering maakt.
2024. Verjaring kan niet beginnen noch voortgaan tegen minderjarigen en tegen degenen die onder curatele gesteld zijn, uitgezonderd in de gevallen bij de wet bepaald.
2025. Verjaring heeft geen plaats tusschen echtgenooten.
2026. Verjaring loopt niet tegen eene vrouw gedurende haar huwelijk:
1°. In geval de regtsvordering der vrouw niet zoude kunnen vervolgt worden dan na het doen eener keus omtrent de aanvaarding of den afstand der gemeenschap;
2°. In geval de man, het eigen goed der vrouw zonder hare toestemming verkocht hebbende, den verkoop moet vrijwaren, en in alle andere gevallen waarin de actie van de vrouw op den man zoude terugkomen.
6. J.C. Voorduin, Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche wetboeken volgens de beraadslagingen deswege gehouden bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal, deel V, p. 557, Utrecht 1838;
7. Voorduin, p. 557;
8. Bedoeld is het burgerlijke wetboek van 1830. Sinds 1838 zijn dit de artikelen 2023-2028;
9. Parlementaire Geschiedenis 3/938.

Naschrift

*Prof. mr. M.J.A. van Mourik**

Gaarne een compliment voor de heer Stein! De vraag die bij hem overblijft, zou ik willen veralgemenen: in hoeverre zijn wij gebonden aan dwingende wetsbepalingen waarvan mag worden aangenomen dat zij bestaan bij de gratie van vergeetachtigheid of een vergissing van de wetgever? Is het geoorloofd aan een dergelijke wetsbepaling een ratio ten grondslag te leggen die de wetgever weliswaar niet voor ogen stond maar die tenminste redelijke zin aan de regel geeft? Het gaat niet over een bepaling waarvan de bewoordingen niet duidelijk zijn. Interpretatie van de regel als zodanig levert geen hoofdbrekens op. In het geding is de strekking van de bepaling.

In rechtswetenschappelijk opzicht zal ieder antwoord op de gestelde vragen verdediging ten deel vallen. Maar uiteindelijk zal de rechter wel uitmaken of het antwoord gelden recht weergeeft. Ik vermoed dat de Hoge Raad art. 2025 BW zal aanvaarden op basis van de moderne ratio.

* Hoogleraar Notarieel recht aan de Rijksuniversiteit te Leiden, redacteur van het WPNR.